

Oikeusalan ammatit - Suomi

Tässä osiossa esitetään yleiskatsaus Suomen oikeusalan ammatteihin.

Oikeusalan ammatit – johdantoa

Oikeusalan ammattiteissa toimivat Suomessa muun muassa tuomioistuimissa työskentelevät tuomarit, syyttäjät, julkiset oikeusavustajat, asianajajat, luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat, julkiset notaarit ja ulosottomiehet.

Syyttäjät

Organisaatio

Suomen perustuslain mukaan syyttäjälaitosta johtaa ylimpänä syyttäjänä **valtakunnansyyttäjä**.

Syyttäjälaitoksen rakenne on kaksiportainen. Siihen kuuluvat valtakunnansyyttäjänvirasto, joka on syyttäjälaitoksen keskushallintoviranomainen, sekä 15 paikallista syyttäjänvirastoa. Syyttäjänvirastoissa on yhteensä 50 palvelutoimistoa. Syyttäjälaitoksen palveluksessa on kaikkiaan 581 työntekijää, joista 381 on syyttäjiä.

Paikallisten syyttäjänvirastojen johdossa ovat **johtavat kihlakunnansyyttäjät**. Muita syyttäjiä ovat apulaispäälliköt ja kihlakunnansyyttäjät. Eräissä syyttäjänvirastoissa on syyttäjäntehtäviin koulutettavia apulaissyyttäjiä.

Kaikki edellä mainitut syyttäjät ovat **yleisiä syyttäjiä**, ja heillä on syyteoikeus kaikissa alueellaan tapahtuneissa rikoksissa eräitä harvinaisia poikkeuksia lukuun ottamatta. Sitä vastoin erityissyyttäjät, esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies ja oikeuskansleri, voivat nostaa syytteen vain eräissä tarkoin rajatuissa erityistilanteissa.

Tehtävät

Syyttäjän tehtävänä on lain mukaan huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta rikosasian käsittelyssä asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun vaatimalla tavalla. Syyttäjän on virkatehtävissään noudatettava tasapuolisuutta, joutuisuutta ja taloudellisuutta.

Syyttäjälaitoksen toiminnassa noudatetaan yhteisesti sovittuja arvoja: oikeudenmukaisuus, ammattitaito ja työhyvinvointi.

Virallisen syyttäjän virkanimike kertoo tämän viranomaisominaisuudesta; syyttäjä ei rikosasiassa – toisin kuin muut asianosaiset – aja omaa etuaan, vaan toimii yhteiskunnan puolesta sen etuja valvoen. Syyttäjä on **valtion viranomainen**, jonka tehtävänä on huolehtia siitä, että rikoksesta seuraa **lain tarkoittama rangaistus**. Syyttäjät kuuluvat **itsenäisenä** osana Suomen oikeuslaitokseen.

Valtaosa rikosasioista (noin 80 000 juttua vuodessa) käsitellään paikallisissa syyttäjänvirastoissa. Valtakunnansyyttäjänvirastossa käsitellään pääasiassa yhteiskunnallisesti merkittäviä rikosjuttuja – kaikkiaan muutamia kymmeniä vuodessa.

Rikosten tutkinta – esitutkinta – kuuluu **poliisille**. Tutkinnan valmistuttua siinä kertynyt aineisto toimitetaan syyttäjälle, joka suorittaa syyteharkinnan. Syyttäjä arvioi jokaisen rikoksesta epäillyn henkilön ja teon osalta erikseen sen, onko rikos tehty ja onko siitä syyttämiseksi riittävästi näyttöä eli todisteita.

Syyte on nostettava, kun on olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi. Jos näyttöä ei ole riittävästi tai syytettyä ei muutoin voi nostaa (esimerkiksi kun syyteoikeus on lain mukaan jo vanhentunut), syyttäjä tekee päätöksen syyttämättä jättämisestä.

Oikeudelliset tietokannat

Lisätietoja on internetsivustoilla [Valtakunnansyyttäjänvirasto](#) ja [Suomen oikeusministeriö](#).

Tuomarit

Organisaatio

Suomessa useimmat tuomioistuinten tuomiot ovat ammattituomarien antamia. Käräjäoikeuksissa on myös maallikotuomareita (lautamiehiä). Tuomarit ovat riippumattoman tuomioistuinlaitoksen edustajia. Tuomarinvirkoja on korkeimmassa oikeudessa, hovioikeuksissa ja käräjäoikeuksissa, korkeimmassa hallinto-oikeudessa ja hallinto-oikeuksissa sekä vakuutus-oikeudessa, työtuomioistuimessa ja markkinaoikeudessa. Tuomarit ovat valtion virkamiehiä, eikä heitä voi erottaa tehtävästään. Tuomaria ei voida julistaa virkansa menettäneeksi muutoin kuin tuomioistuimen tuomiolla. Häntä ei saa myöskään ilman hänen suostumustaan siirtää toiseen virkaan.

Valtion virkamieslain 12 luvun erityissäännökset koskevat tuomareita virkamiehinä. Lain mukaan tuomareihin ei sovelleta niitä virkavapautta, varoituksia, määräaikaista virkasuhdetta ja lomautusta koskevia säännöksiä, joita sovelletaan muihin virkamiehiin. Valtion virkamieslain mukaan tuomari on velvollinen eroamaan valtion palveluksesta, kun hän saavuttaa lakisääteisen eläkeiän (tuomareilla 68 vuotta) tai jos hän on menettänyt pysyvästi työkykynsä.

Tehtävät

Tuomarit

Tuomarin viran hakemisen edellytyksenä on ylempi **oikeustieteellinen korkeakoulututkinto** ja **yksivuotinen tuomioistuinharjoittelu** alioikeudessa. Tuomarin ammattiin valmistaudutaan tavallisesti toimimalla hovioikeuden **esittelijänä** (vanhempana oikeussihteerinä), minkä jälkeen seuraa nimittäminen käräjäoikeuden tai hovioikeuden tuomariksi. Tuomareiksi haluaville on määrä järjestää tulevaisuudessa erityiskoulutusta. Hovioikeus julistaa tuomarin viran haettavaksi, ja tuomarinvalintalautakunta arvioi hakijoiden soveltuvuuden. Tuomarit nimittää virkaan tasavallan presidentti.

Lautamiehet

Käräjäoikeuksissa on maallikkojäseniä eli lautamiehiä, jotka osallistuvat eräiden juttujen ratkaisemiseen. Lautamiehiä käytetään lähinnä **rikosjutuissa**, mutta he voivat osallistua myös **riita-asioiden** ja **huoneenvuokra-asioiden** ratkaisemiseen. Asiat käsitellään käräjäoikeudessa kokoonpanossa, johon kuuluu puheenjohtajana toimiva vakainainen tuomari ja kolme lautamiestä. Kullakin lautamiehellä on itsenäinen päätösvalta, ja tarvittaessa ratkaisu tehdään äänestämällä, jolloin enemmistön kanta ratkaisee. Jos äännet menevät tasan, ratkaisuksi rikosasioissa tulee syytetyn kannalta lievempi lopputulos ja muissa asioissa puheenjohtajan kannattama mielipide.

Kunnanvaltuusto valitsee lautamiehet neljäksi vuodeksi kerrallaan. Jokaisesta kunnasta valitaan vähintään kaksi lautamiestä ja suurista kunnista huomattavasti enemmän. Lautamiesten tulee mahdollisimman tasapuolisesti edustaa kunnan väestön ikä-, sukupuoli-, kieli- ja elinkeinonjakautumaa.

Lautamiehen tulee olla **Suomen kansalainen**. Tehtävään ei voida valita alle 25-vuotiasta tai 63 vuotta täyttänyttä henkilöä. Lautamiehenä ei voi toimia henkilö, jolla on virka tuomioistuimessa tai rangaistuslaitoksessa, ei myöskään syyttäjä-, asianajaja- tai poliisitehtäviä hoitava henkilö. Lautamies vannoo tuomarin valan tai antaa vastaavan vakuutuksen ennen toimikautensa alkamista.

Jokaiselle lautamiehelle pyritään järjestämään istunto noin kerran kuukaudessa eli 12 vuosittain. Käräjäoikeus maksaa lautamiehille istuntopalkkion sekä korvaa hänen ansionmenetyksensä.

Julkiset oikeusavustajat

Organisaatio

Julkiset oikeusavustajat ovat valtion oikeusaputoimistoissa työskenteleviä lakimiehiä tai asianajajia. He ovat valtion virkamiehiä, ja heidät nimittää virkaan oikeusministeri. Oikeusaputoimistoja hallinnoi oikeusministeriö.

Julkisen oikeusavustajan virkaan on kelpoisuusvaatimuksena ylempi oikeustieteellinen korkeakoulututkinto sekä riittävä kokemus asianajajan työstä tai tuomarin tehtävien suorittamisesta. Useilla julkisilla oikeusavustajilla on myös varatuomarin arvonimi, eli he ovat suorittaneet oikeustieteen ylempään korkeakoulututkinnon lisäksi tuomioistuinharjoittelun.

Julkisen oikeusavustajan työ on asianajotyötä, ja julkinen oikeusavustaja on toiminnassaan velvollinen noudattamaan hyvää asianajajatapaa. Tältä osin hän on Suomen Asianajajaliiton valvonnan alainen. Suomen julkisista oikeusavustajista yli puolet kuuluu Suomen Asianajajaliittoon. Julkinen oikeusavustaja on saamansa toimeksiannon hoitamisessa itsenäinen ja riippumaton.

Oikeusalan ammatin organisaatio: asianajajat

Asianajajat

Vain Suomen Asianajajaliiton jäsenillä on oikeus käyttää ammattinimitystä ”asianajaja”, ruotsiksi ”advokat”. Suomen Asianajajaliiton jäseneksi voidaan ottaa henkilö,

- joka on suorittanut tuomarin virkaan oikeuttavan oikeustieteen kandidaatin tai maisterin tutkinnon
- joka on rehelliseksi tunnettu
- joka on saavuttanut useiden vuosien kokemuksen asianajollisissa tehtävissä tai muissa oikeudenhoidon alan tehtävissä
- joka suorittamalla erityisen tutkinnon on osoittanut tuntevansa asianajotoiminnan perusteet sekä hyvän asianajajatavan vaatimukset
- jolla on muiden kuin päämiehensä suhteen itsenäinen ja riippumaton asema ja joka ei ole valtioneuvoston tai minkään muun tahon alainen ja
- joka täyttää muut asianmukaiset pätevyysvaatimukset.

Asianajajan vastuut ja hänen toimintansa valvonta

Asianajajan rikosoikeudellinen vastuu ja vahingonkorvausvelvollisuus ovat periaatteessa samat kuin muidenkin kansalaisten. Asianajalla on kuitenkin oltava vastuuvakuutus muiden kuin tahallisten tai tuottamuksellisten vahinkojen varalta. Asianajajaliitto on perustanut korvausrahaston, josta korvataan asianajajan rikollisesta menettelystä aiheutuvia vahinkoja.

Asianajajalla on lisäksi ammatillinen vastuu. Asianajajaliiton hallituksen velvollisuutena on valvoa, että asianajajat noudattavat toiminnassaan hyvää asianajajatapaa. Jos asianajaja menettelee hyvän asianajajatavan vastaisesti, Asianajajaliitto ryhtyy kurinpitotoimiin, jotka aloitetaan useimmiten kirjallisella huomautuksella tai varoituksella. Asianajajaliiton tekemistä ratkaisuista ilmoitetaan oikeuskanslerille, joka voi valittaa näistä ratkaisuista Helsingin hovioikeuteen.

Suomen Asianajajaliitto on vuoden 1958 asianajalakiin perustuva julkisoikeudellinen yhteisö. Sen edeltäjä oli Suomen Asianajajaliitto ry. Kummankin yhteisön kaikki jäsenet ovat ja ovat aina olleet asianajajia.

Suomen Asianajajaliittoon kuuluu noin 1 850 jäsentä, jotka voivat käyttää ammattinimitystä ”asianajaja” (ruotsiksi ”advokat”). Asianajotoimistojen palveluksessa on noin 600 avustavaa lakimiestä. Asianajajista noin 120 on julkisia oikeusavustajia. Oikeusaputoimistojen palveluksessa on myös yli 100 oikeusavustajaa, jotka eivät ole Suomen Asianajajaliiton jäseniä.

Jos lakimies erotetaan Asianajajaliitosta kurinpidollisten toimenpiteiden johdosta, hän voi jatkaa ammattinsa harjoittamista käyttämällä jotain muuta ammattinimitystä. Tällöin lakimies kuitenkin harjoittaa ammattiaan ilman asianajajan velvollisuuksia, eikä Asianajajaliitto valvo hänen toimintaansa.

Asianajajaksi voidaan hyväksyä 25 vuotta täyttänyt Suomen tai muun Euroopan talousalueen valtion kansalainen, joka on rehelliseksi tunnettu sekä muilta ominaisuuksiltaan ja elämäntavoiltaan sopiva harjoittamaan asianajajan tointa. Henkilön täytyy olla suorittanut tuomarinvirkaa varten Suomessa säädetyt opinnäytteet ja saavuttanut asianajajan toimen harjoittamiseen tarvittavan taidon sekä työkokemuksen asianajollisista tehtävistä. Lisäksi edellytetään, että hän ei ole konkurssissa eikä hänen toimikelpoisuuttaan ole rajoitettu.

Suomessa voimaan saatettujen kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti asianajajaksi voidaan hyväksyä myös henkilö, jolla ei ole Suomessa vaadittavia opinnäytteitä ja kokemusta, mutta jolla jossakin muussa Euroopan talousalueen valtiossa on asianajajan toimen harjoittamisen ammattipätevyys. Henkilön on tällöin osoitettava Asianajajaliiton järjestämässä kokeessa, että hänellä on riittävät tiedot Suomen lainsäädännöstä sekä asianajotoiminnasta Suomessa.

Asianajajaksi voidaan myös hyväksyä ilman asianajajakokeen suorittamista henkilö, jolla on jossakin muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa asianajajan toimen harjoittamisen ammattipätevyys. Ilman asianajajakoea asianajajaksi hyväksyminen edellyttää

tällöin, että henkilö on kolmen vuoden ajan ollut merkittynä Asianajajaliiton pitämään luetteloon alkuperäistä ammattinimikettään käyttävistä, muussa jäsenvaltiossa asianajajan tointa harjoittamaan oikeutetuista asianajajista (EU-luettelo). Lisäksi hänen tulee osoittaa harjoittaneensa Suomessa asianajajan tointa säännöllisesti vähintään tuon ajan.

Oikeudelliset tietokannat

Lisätietoja on [☞](#) Suomen Asianajajaliiton internetsivustolla.

Luvan saanut oikeudenkäyntiasiamies

Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on lakimies, joka on saanut oikeudenkäyntiavustajalautakunnalta luvan toimia oikeudenkäyntiavustajana. Luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on toimiessaan tuomioistuimessa oikeudenkäyntiasiamiehenä tai avustajana velvollinen noudattamaan hyvää asianajajatapaa vastaavia ammattieettisiä sääntöjä. Tältä osin luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja on Suomen Asianajajaliiton yhteydessä toimivan valvontalautakunnan, oikeudenkäyntiavustajalautakunnan ja oikeuskanslerin valvonnan alainen.

Oikeudelliset tietokannat

Lisätietoja oikeudenkäyntiavustajaluettelosta on [☞](#) oikeusministeriön internetsivustolla

Julkiset notaarit

Julkisen notaarin tehtävistä säädetään Suomessa lailla. Julkiset notaarit toimivat maistraateissa ja kihlakunnanvirastoissa. Julkisen notaarin kelpoisuusvaatimuksena on ylempi oikeustieteellinen korkeakoulututkinto (oikeustieteen kandidaatti tai maisteri).

Monista yhtäläisyyksistä huolimatta julkisen notaarin tehtävä Suomessa poikkeaa suurelta osin notaarien tehtävistä muualla Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Suomessa julkinen notaari on aina valtion virkamies. Julkiset notaarit eivät kuitenkaan ole päätoimisia julkisia notaareja, vaan suurin osa julkisen notaarin tehtäviä hoitavista virkamiehistä on maistraattien henkikirjoittajia. Koska Suomessa vallitsee yksityisoikeudellisissa asioissa sopimustapavapaus, sopimusta ei tarvitse vahvistuttaa julkisella notaarilla, jotta sopimus olisi pätevä. Ainoa julkista vahvistusta vaativa yksityisoikeudellinen sopimus Suomessa on kiinteistön luovutus.

Julkiset notaarit huolehtivat mm. allekirjoitusten, todistusjäljennösten ja ansioluetteloiden oikeaksi todistamisesta. Julkinen notaari voi antaa myös ns. apostille-todistuksen siitä, että tietyn asiakirjan allekirjoittaneella henkilöllä on ollut asiakirjassa mainittu virka-asema ja että hänellä on ollut oikeus antaa asiakirja.

Muut oikeusalan ammatit

Ulosottoviranomaiset

Organisaatio

Ulosottotehtäviä hoitavat paikalliset ulosottomiehet, joita ovat kihlakunnanvoudit, nimismiehet ja Ahvenanmaan maakunnanvouti. Heidän apunaan toimivat avustavat ulosottomiehet, jotka käytännössä hoitavat suurimman osan yksittäisistä ulosottoasioista. Lisäksi ulosottovirastossa työskentelee kansliahenkilökuntaa. Ulosottoviranomaiset ovat valtion virkamiehiä.

Ulosottotoimen yleinen johto, ohjaus ja valvonta kuuluvat oikeusministeriölle. Ohjaus- ja valvontatehtäviä hoitavat myös lääninhallitusten oikeushallintopäälliköt. He ratkaisevat muun muassa ulosottoviranomaisten menettelystä tehdyt kantelut. Oikeusministeriöllä tai oikeushallintopäälliköillä ei kuitenkaan ole toimivaltaa kumota tai muuttaa yksittäistä ulosmittausta tai muuta toimenpidettä.

Suomessa ulosotossa on tavallisimmin kysymys maksettavaksi tuomittujen saatavien perinnästä, joten ulosotolla on läheiset yhteydet oikeudenkäynteihin. Oikeudenkäynnissä tutkitaan velkojan saatavan oikeellisuus ja määrätään velallisen maksuvelvollisuudesta. Jos oikeuden tuomiota ei vapaaehtoisesti noudateta, se pannaan täytäntöön ulosotossa. Tietyt saatavat, esimerkiksi verot ja eräät vakuutusmaksut voidaan ulosmitata ilman tuomioistuimen päätöstä.

Ulosottoviranomaisen tehtävänä on valvoa sekä velkojan että velallisen etua. Ulosottoviranomaiset pyrkivät siihen, että velallinen maksaa velkansa vapaaehtoisesti maksukehotuksella. Jos maksua ei saada, tehdään palkan, eläkkeen, elinkeinotulon tai omaisuuden ulosmittaus. Ulosmitattu omaisuus voidaan myydä pakkohuutokaupalla.

Tämän sivuston eri kieliversioita ylläpitävät asianomaiset jäsenvaltiot. Käännökset on tehty Euroopan komissiossa. Muutokset, joita jäsenvaltiot ovat saattaneet tehdä tekstin alkuperäisversioon, eivät välttämättä näy käännöksissä. Euroopan komissio ei ole vastuussa tässä asiakirjassa esitetyistä tai mainituista tiedoista. Ks. oikeudellinen huomautus, josta löytyvät tästä sivustosta vastaavan jäsenvaltion tekijänoikeussäännöt.

Päivitetty viimeksi: 30/06/2019